

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор”
професионално направление: 3.3. Политически науки, докторска програма

„Политология”,

с автор **Петър Димитров Павлов**

на тема:

**„Социална политика и образователни практики за хората със специални
образователни образователни потребности“,**

от проф. д-р Борис Филипов Манов

(ЮЗУ „Неофит Рилски”, катедра „Философски и политически науки”)

Становището е изготвено в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и съгласно Заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър” № 766 от 26.10.2023. Становището е възложено с решение на членовете на научното жури за провеждане на процедурата по защитата на дисертацията.

I. Данни за дисертацията и автореферата.

Дисертационният труд е обсъден в катедра „Администрация и управление“ при факултет „Социални, стопански и компютърни науки“ на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ и е насочен за защита пред научно жури. Трудът е в обем 182 страници като основният текст е в обем 172 страници и включва 4 фигури. Използваната библиография включва 110 литературни източника на български и английски език, сред които монографии, студии, статии и интернет сайтове.

Структурата на дисертационния труд отразява спецификата на предприеманото изследване: тя се състои от увод, изложение в 3 глави, заключение, списък на използваните източници. Съдържанието на всяка от главите е разпределено в отделни параграфи.

В увода присъстват основните елементи, присъщи на дисертационните изследвания: изследователски въпроси, цели и задачи, очертана е актуалността и е формулирана хипотезата, изведени са методите (сравнителни, статистически, документни методи, включително, и това е особено важно - работа с хора в неравностойно положение в реална среда), използвани в изследването.

Следващите три глави разгръщат в логически последователен план основната идея на дисертацията.

Глава първа „Политики и стандарти на социалните услуги за трудова заетост“ създава теоретична рамка, като на основата на множество емпирични факти и изследвания се формулира позицията, че сред най-важните задачи на съвременната социална политика е повишаване качеството на човешкия капитал чрез: обучения; прилагане на нови услуги, осигуряване на бързи преходи към нова заетост за безработните; постигане на по-добро междуинституционално взаимодействие и социално партньорство.

Втора глава „Предизвикателствата в жизнената среда на хора в неравностойно положение“ описва политиките за дългосрочната грижа и основните принципи за изграждане на мрежа от достъпни и качествени услуги в общността и в домашна среда като вниманието на автора е насочено към очертаването на най-важните им параметри в страните от ЕС и преди всичко върху политиките за приобщаващо образование и социалните иновации, които променят начина, по който си взаимодействат заинтересованите хора и организации и създават по-добри начини за разрешаване на някои от най-сериозните проблеми на нашето време.

Третата глава „Предизвикателствата на приобщаващото образование в Р България“ е централната в дисертацията. В нея не само се представя системата на средно образование в Р България и специалните образователни услуги за ученици в неравностойно положение, но и се доказва, че традиционните методи в образователните процеси през последните десетилетия показват все-повече недостатъци, което отваря пътя за навлизане на нови методи и технологии, използвайки усъвършенстващите се непрекъснато комуникационни и информационни средства.

Специално внимание по мое мнение тук заслужават последните три параграфа на главата в които се описват предизвикателствата за достъпността в дистанционното обучение на студенти със СОП, очертава се политиката на устойчивост за хора в неравностойно положение в областта на ИКТ и се разискват предизвикателствата пред цифровата трансформация в България и ЕС.

В заключението е обосновано е доказването на хипо/тезата, формулирана в неговото начало и е направен извода, че напредъкът по отношение на включването на технологиите в образованието остава ограничен, поради което иновационният и предприемачески дух трябва да бъде насърчаван и подкрепян с ясна политическа воля и усилия иновациите да носят ползи за всеки. В плана на този извод авторът извежда основни препоръки, които биха били от значение за подобряване на социалната интеграция и качеството на живот на хората с увреждания.

Авторефератът е от 27 страници, разработен е в съответствие с изискваните стандарти, следва, без да повтаря, изложението в дисертацията и представя синтезирано и коректно основните моменти в нейното съдържание.

В заключението на автореферата са обобщени резултатите на изследването и са формулирани неговите научно-приложни приноси. Посочени са 3 публикации във връзка с темата на дисертационния труд, апробиращи неговите основни изследователски тези.

II. Актуалност на темата.

Дисертацията „Социална политика и образователни практики за хора със специални образователни потребности“ разглежда един от най-актуалните проблеми на съвременната цивилизация: политическите и правни аспекти на статута на хората в неравностойно положение, както и политиките за работа на социални агенции и структури в социалната сфера. В световната практика социалната работа се възприема като една изключително важна и престижна помощна професия, която все повече се определя като професията на ХХІ век. Въпреки някои промени тази тенденция в България не се налага в необходимата степен, тя е една от страните, в които на хората с

увреждания и тези с интелектуални затруднения не е дадена достатъчна възможност за заетост и социално включване, което прави настоящата разработка изключително актуална и навременна.

III. Съдържание и основни моменти в дисертацията.

3.1. Обект, предмет и хипотеза на дисертацията:

Обект на дисертационното изследване са доставчиците на услуги за хора с увреждане чрез развитие на мрежата за създаване на социални услуги, а негов **предмет** са социалните политики, ангажирани към хората в неравностойно положение и информационните науки, позволяващи боравене с комуникационните технологии.

Хипо/Тезата на автора, формулирана на основата на основния изследователски проблем е, че социалните политики в различните държави се определят с преразпределянето на икономическите блага чрез съответния политически модел.

3.2. В съдържателен план се очертават следните същностни характеристики на изследването:

А) Изходна предпоставка на изследването, въпреки неговата интердисциплинарност – то може да се разглежда като пример за амалгама между обществени и технически науки, е осъществяването му през призмата на политологичния подход. Негов фокус е очертаването на връзката на теорията и практиката на социалната дейност с политиките в условията на социалнополитическа трансформация и кризисните състояния в съвременните общества.

Б) Друг важен момент е фактът, че дисертантът си дава сметка за сложността на предмета на дисертацията, поради което въвежда важни ограничения на изследването – то включва онези социално изключени групи от хора, които са в неравностойно положение, а не всички социално отхвърлени.

В) Може би най-важната характеристика на дисертацията, която ще подчертая в моето становище, е ярко очертаният стремеж на дисертанта да не остава на нивото на абстрактния теоретичен анализ, а да намира практически проекции на дискутираните процеси и формулираните тези в изследването. Тази практическа ориентираност има множество направления, които могат да се обединят в две големи групи:

- първа, свързана с практическата работа на П. Павлов – проведени са обучителни курсове на хора със СОП в областта на информационно-комуникационните технологии и практическа дейност в организации осигуряващи социални услуги за хора в неравностойно положение, преобразувани са учебни материали за студенти със СОП спрямо потребностите им, изградена е виртуална учебна среда, осигуряваща равни възможности и равен достъп за всеки студент независимо от индивидуалните различия и др.;

- втора, намираща израз в предлагането на поредица (бих казал дори „система“) от практически препоръки, които биха били от значение за подобряване на социалната интеграция и качеството на живот на хората с увреждания като: популяризиране на съществуващия опит, разширяване на дейността на социалните услуги, обучения и проучвания чрез ИКТ, прилагане на актуални методи и адаптирани технологии, при което всяка от препоръките е детайлизирана с очертаването на редица конкретни

дейности, които трябва да бъдат осъществени за да се постигне оптимален ефект от нейното реализиране в обществената практика.

Като извод може да се посочи, че на основата на осъществения анализ дисертацията **успява да докаже авторовата теза**, че социалните политики са свързани с преразпределянето на икономическите блага, при което е възможно да се създаде по-справедливо и инклузивно общество, където всеки има възможност да развива своя потенциал и да се осъществи напредък към постигането на по-голяма социална кохезия и интеграция на хората с увреждания, включително чрез равен достъп до образование и работа. В този план е изведена и позицията, че за Р България е жизнено важно да се осъществи процес на насочване на усилията за разработването на национална система за социални услуги, отговаряща на потребностите на различни групи в неравностойно положение, което е и основна политика на ЕС.

IV. Критични бележки, препоръки и въпроси, относно дисертацията.

Нямам съществени критични бележки към рецензираната дисертация.

Бих препоръчал Петър Павлов, който е проявил достатъчна интелектуална смелост да предложи система от мерки за усъвършенстване на социалните политики свързани с подобряване на социалната интеграция и качеството на живот на хората с увреждания – да работи все така усилено и в бъдеще в посоката на направеното от него дисертацията и в теоретичен, и което не по-малко важно – в практически план !!

V. Оценка на научните, научно-приложни приноси и минималните национални изисквания

1. Самооценката на приносните моменти е оформена съгласно изискванията и отразява адекватно постиженията на дисертацията.

Смятам, че анализът има подчертано оригинален характер като на преден план може да се изведе личната активност на автора в разработването на важни теоретични проблеми на социалната работа с хората със специални образователни потребности и тяхното приложение в практическата дейност на дисертанта.

2. Авторът изпълнява националните минимални изисквания за допускане за защита.

В дисертацията и автореферата, както и в представените публикации, свързани с темата на дисертацията не установих наличие на плагиатство.

VI. Заключение.

Очертаните макар и в най-общ план резултати ми дават основание да предложа на уважаемото научно жури за провеждане на защитата на дисертационния труд на тема „Социална политика и образователни практики за хората със специални образователни потребности“ да присъди на неговия автор Петър Димитров Павлов образователната и научната степен „доктор“ в професионално направление: 3.3. Политически науки (Политология).

19.11.2023 г.
гр. Благоевград

Подпис:
Проф. д-р Борис Манов